

สรุปบทเรียนจากการประชุม

APEC Conference on Managing Infectious Diseases on Cross-Border

Cruise Ships in the Post-COVID-19 Era:

Application of Digital Technology

24-25 August 2023 | Chinese Taipei

Topic : Quarantine experience of DIAMOND PRINCESS in Japan, 2020

หัวข้อ : ประสบการณ์การกักกันโรคบนเรือสำราญ DIAMOND PRINCESS ณ ประเทศญี่ปุ่น ในปี 2563

สรุปการบรรยายโดย กลุ่มศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ

กองด่านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศและกักกันโรค

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

ประสบการณ์การกักกันโรคบนเรือสำราญ DIAMOND PRINCESS ณ ประเทศญี่ปุ่น ในปี 2563 บรรยายโดย Kyoko Umeda M.D., Manager of Quarantine and Sanitation Control Division, Japan

คำสำคัญที่บทความใช้

Quarantine Station = สถานีกักกันโรค เทียบท่า ด้านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ ของประเทศไทย

Quarantine Act = พระราชบัญญัติกักกันโรค

บทนำ

การระบาดของ COVID-19 บนเรือสำราญ DIAMOND PRINCESS ที่เข้าเทียบท่าเมืองโยโกฮาม่า ประเทศญี่ปุ่น ในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ถือเป็นเหตุการณ์ที่ยากและท้าทายอย่างมากสำหรับสถานีกักกันโรค เมืองโยโกฮาม่าและทางการของญี่ปุ่น

เรือ DIAMOND PRINCESS ออกเดินทางจากท่าเรือโยโกฮาม่าเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2563 เพื่อท่องเที่ยวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงเทศกาลตรุษจีนเป็นเวลา 16 วัน เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2563 ในขณะที่เรือกำลังเดินทางกลับโยโกฮาม่า รัฐบาลญี่ปุ่นได้รับแจ้งเตือนจากรัฐบาลฮ่องกงว่าผู้โดยสารที่ลงจากเรือที่ฮ่องกงเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2563 มีผลตรวจโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นบวก จึงตัดสินใจยกเลิกการกักกันที่เมืองนาฮะ เมืองหลวงของจังหวัดโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น และทำการกักกันเมื่อเรือเทียบท่าเรือโยโกฮาม่า พร้อมผู้โดยสาร 2,666 คนและลูกเรือ 1,045 คน โดยเจ้าหน้าที่สถานีกักกันโรคโยโกฮาม่าขึ้นเรือเพื่อการกักกันเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2563 เวลาประมาณ 20.00 น.

เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ผลการตรวจ PCR ครั้งแรกพบผลเป็นบวกใน 10 ตัวอย่างจาก 31 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการระบาดกลุ่มใหญ่ที่มีผู้ติดเชื้อทั้งหมด 712 ราย โดยเป็นการระบาดครั้งแรกในญี่ปุ่น และยังเป็นการระบาดครั้งแรกบนเรือสำราญในญี่ปุ่น กระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ จึงเข้าควบคุมตั้งแต่ระยะแรก

เนื่องจากในขณะนั้นมีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอสำหรับการกักกันคนทั้ง 3,711 คน รัฐบาลญี่ปุ่นจึงตัดสินใจกักกันผู้โดยสารและลูกเรือบนเรือ นับเป็นความท้าทายในการใช้ชีวิตของผู้คนบนเรือซึ่งมากถึง 4,000 คน ที่ต้องต่อสู้กับการควบคุมโรคติดเชื้อที่ยังไม่มีข้อมูลเพียงพอ ต้องเผชิญกับความท้าทายมากมาย เช่น ข้อกำหนดทางการแพทย์ การขาดแคลนยา ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม ปัญหาการจัดสิ่งปฏิกูลและของเสีย และปัญหาด้านการสื่อสาร การกักกันเรือ DIAMOND PRINCESS แล้วเสร็จในเดือนมีนาคม โดยมีองค์กรระดับชาติ องค์กรระดับท้องถิ่น และองค์กรเอกชนทำงานร่วมกันเพื่อจัดการกับเหตุการณ์นี้

เพื่อให้มั่นใจในความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัยของการล่องเรือในช่วงการระบาดของ COVID-19 คณะกรรมการการเดินทางระหว่างประเทศของญี่ปุ่นได้ออกแนวปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติงานเรือสำราญในเดือนพฤศจิกายน 2565 โดยผู้ปฏิบัติงานจะต้องปฏิบัติตามแนวปฏิบัตินี้ การล่องเรือระหว่างประเทศในญี่ปุ่นกลับมาดำเนินการอีกครั้งในเดือนธันวาคม 2565 แต่ไม่สามารถกล่าวได้ว่าปัญหาทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการล่องเรือระหว่างประเทศได้รับการแก้ไขแล้ว และปัญหาต่างๆ ยังคงอยู่

ระบบกักกันโรคและองค์กรในประเทศญี่ปุ่น

กฎอนามัยระหว่างประเทศ พ.ศ. 2548 หรือ International Health Regulations (2005) หรือ IHR (2005) เป็นสนธิสัญญาระหว่างรัฐภาคีองค์การอนามัยโลกทั่วโลก และองค์การอนามัยโลก (World Health Organization) มีวัตถุประสงค์และขอบเขตเพื่อป้องกัน ควบคุม และตอบโต้ภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern) ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในระดับสากล แต่ละประเทศจะต้องมีผู้ประสานกฎอนามัยระหว่างประเทศระดับชาติ (International IHR Focal Point) ซึ่งประเทศญี่ปุ่นมีกระทรวงอนามัย แรงงาน และสวัสดิการ (Ministry of Health, Labour and Welfare) เป็นผู้ประสานกฎอนามัยฯ โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

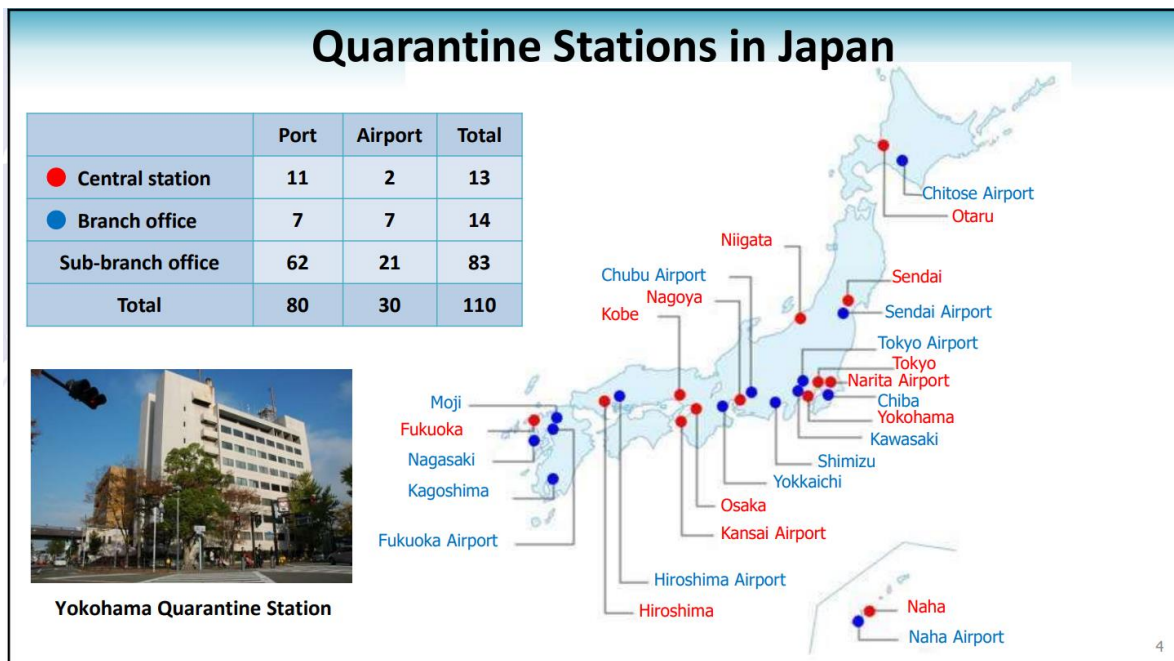
- พระราชบัญญัติกักกันโรค

- เพื่อป้องกันโรคติดต่อที่ไม่ใช่โรคประจำถิ่นในประเทศญี่ปุ่นแพร่กระจายเข้าประเทศผ่านทางเรือหรือทางเครื่องบิน
- เพื่อดำเนินมาตรการที่จำเป็นเกี่ยวกับเรือหรือเครื่องบิน เพื่อป้องกันโรคติดต่อที่มีผลกระทบร้ายแรงต่อสุขภาพของประชาชน

- พระราชบัญญัติการป้องกันโรคติดต่อและการดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วยโรคติดต่อ

- รัฐบาลท้องถิ่น
- ศูนย์สาธารณสุข

สถานีกักกันโรค (Quarantine Station) ในประเทศญี่ปุ่น มีทั้งหมด 110 แห่ง ดังนี้

- สถานีศูนย์กลาง (Central station) จำนวน 13 แห่ง แบ่งเป็น

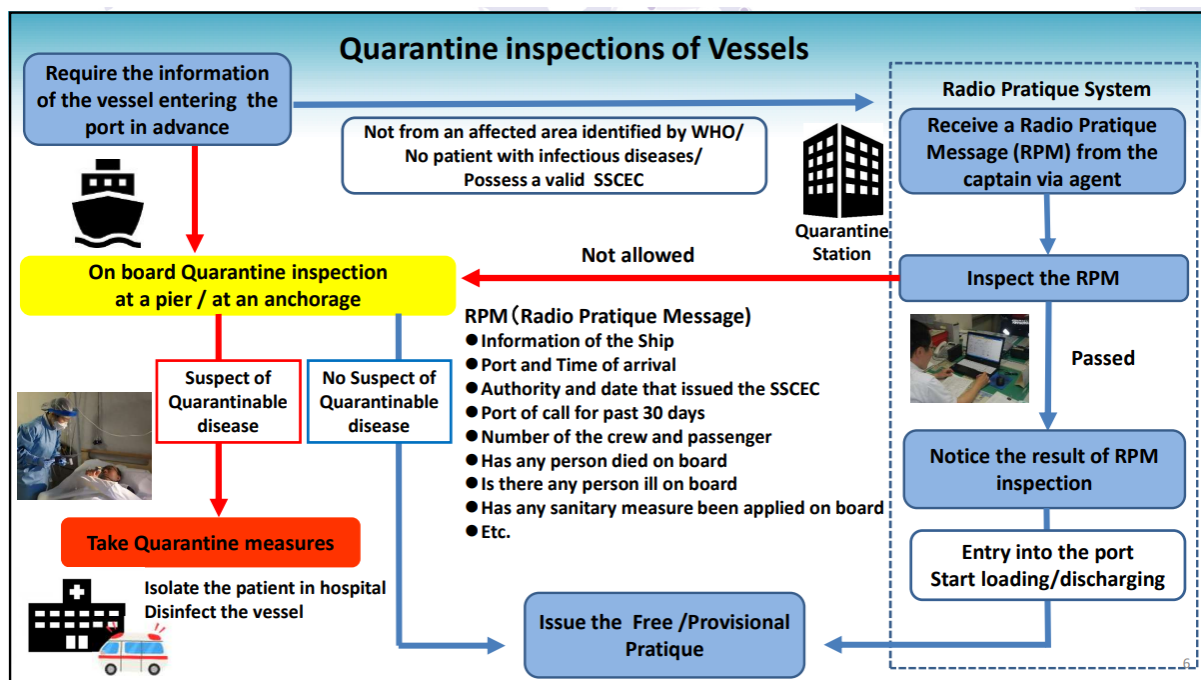
- ท่าเรือ จำนวน 11 แห่ง
- ท่าอากาศยาน จำนวน 2 แห่ง

- สำนักงาน (Branch office) จำนวน 14 แห่ง แบ่งเป็น
 - ท่าเรือ จำนวน 7 แห่ง
 - ท่าอากาศยาน จำนวน 7 แห่ง
- สำนักงานสาขาย่อย (Sub-branch office) จำนวน 83 แห่ง แบ่งเป็น
 - ท่าเรือ จำนวน 62 แห่ง
 - ท่าอากาศยาน จำนวน 21 แห่ง

โรคติดต่อตามพระราชบัญญัติกักกัน

พระราชบัญญัติกักกัน มาตรา 2	โรคติดต่อที่สามารถกักกันได้ (Quarantinable Infectious Diseases)	มาตรการ
ข้อ 1	Ebola hemorrhagic fever	- การสอบสวนโรค - การตรวจร่างกาย - การแยกกัก - การกักกัน - การฆ่าเชื้อ
	Crimean-Congo hemorrhagic fever	
	Plague	
	Marburg disease	
	Lassa fever	
	South America hemorrhagic fever	
	Smallpox	
ข้อ 2	Novel Influenza (pandemic influenza)	
ข้อ 3	Avian influenza (A/H5N1)	- การสอบสวนโรค - การตรวจร่างกาย - การฆ่าเชื้อ
	Avian influenza (A/H7N9)	
	Middle East Respiratory Syndrome (MERS)	
	Malaria	
	Dengue fever	
	Chikungunya fever	
	Zika virus disease	

ขั้นตอนการตรวจตราเรือของสถานีกักกันโรค

1. เรือแจ้งข้อมูลเรือเข้าล่วงหน้า
2. เรือที่ไม่ได้มาจากพื้นที่ได้รับผลกระทบที่ระบุโดย WHO/ ไม่มีผู้ป่วยโรคติดต่อ/ มี SSCEC

สถานีกักกันโรคได้รับ Radio Pratique Message (RPM) จากกัปตันผ่านตัวแทนเรือด้วยระบบ Radio Pratique จากนั้นตรวจสอบ (RPM) ดังนี้ ข้อมูลเรือ ท่าเรือและเวลาที่มาถึง เจ้าหน้าที่ผู้ออกเอกสารและวันที่ออก SSCEC ข้อมูล Port of call ช่วงก่อนหน้า 30 วัน จำนวนลูกเรือและผู้โดยสาร ข้อมูลผู้ป่วยหรือผู้เสียชีวิตบนเรือ มาตรการด้านสุขอนามัยบนเรือ เป็นต้น

2.1 ผ่านการตรวจสอบ → แจ้งผล → เรือเข้าสู่ท่าเรือ เริ่มทำการขนย้ายและนำตู้สินค้าออกจากเรือ
→ ออก Free Pratique/Provisional Pratique

2.2 ไม่ผ่านการตรวจสอบ → 3.

3. ตรวจกักกันเรือที่ทำเรือ/จุดทอดสมอ

3.1 พบผู้ป่วยสงสัย → ใช้มาตรการกักกัน
→ แยกผู้ป่วยในโรงพยาบาล
→ ทำการฆ่าเชื้อเรือ

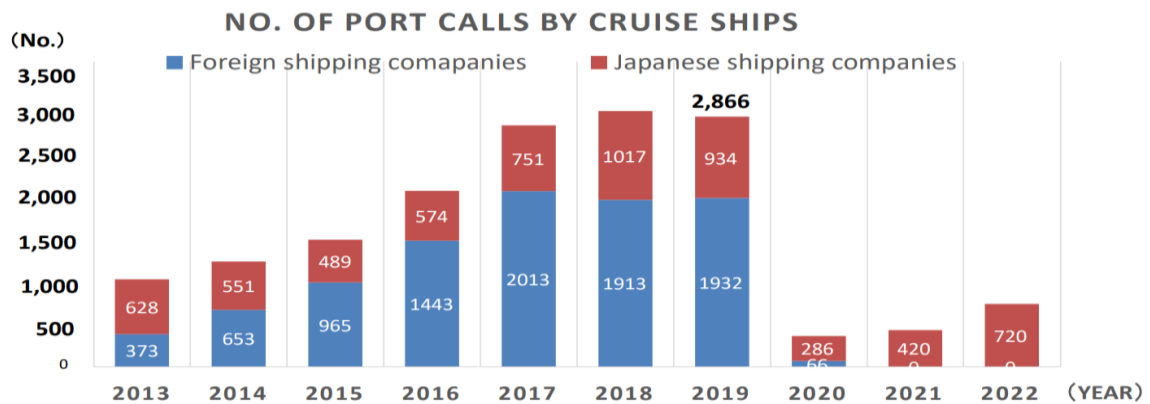
3.2 ไม่พบผู้ป่วยสงสัย → ออก Free Pratique/Provisional Pratique

มาตรการพิเศษ

- เรือสำราญที่เข้าท่าเรือญี่ปุ่นภายใน 10 วันหลังจากออกจากประเทศที่มีโรคไข้หวัดนกชนิด A (H5N1/H7N9) เป็นโรคประจำถิ่นจะต้องดำเนินการตรวจสอบกักกันโรคบนเรือ
- เรือสำราญที่เข้าท่าเรือญี่ปุ่นภายใน 14 วันหลังจากออกจากประเทศที่มีโรค MERS เป็นโรคประจำถิ่นจะต้องดำเนินการตรวจสอบกักกันโรคบนเรือ

แนวโน้มเรือสำราญที่เดินทางเข้าประเทศญี่ปุ่น

- ในแต่ละปีนับตั้งแต่ปี 2560 มีผู้เดินทางจากเรือสำราญที่เดินทางเข้าประเทศญี่ปุ่นมากกว่า 2 ล้านคน
- จำนวนเรือสำราญที่แวะเทียบท่าเรือในญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นเป็น 2,866 ในปี 2562 โดยแบ่งเป็น บริษัทขนส่งของญี่ปุ่น จำนวน 934 ราย และบริษัทขนส่งต่างประเทศ จำนวน 1,932 ราย

จำนวนผู้ป่วยโควิด-19 ที่ได้รับการยืนยันบนเรือ Diamond Princess

จากการตรวจหาผู้ติดเชื้อบนเรือสำราญ Diamond Princess จำนวน 3,711 ราย พบผู้ติดเชื้อจำนวน 712 ราย ในจำนวนนี้มีผู้ติดเชื้อที่ไม่แสดงอาการ 712 ราย และพบผู้เสียชีวิต 13 ราย

ไทม์ไลน์เหตุการณ์การกักกันโรคบนเรือสำราญ DIAMOND PRINCESS ณ ประเทศญี่ปุ่น

ตั้งแต่วันที่ 20 มกราคม 2563 ถึง 25 มีนาคม 2563

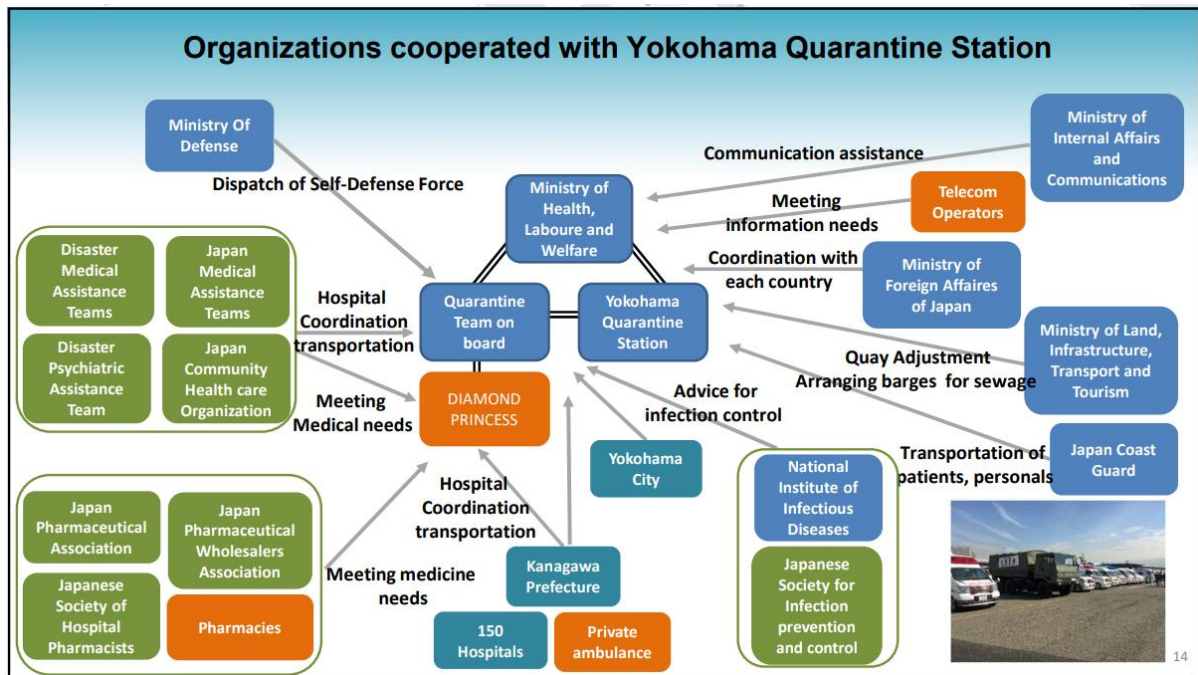
- 20 มกราคม 2563 เรือสำราญ DIAMOND PRINCESS (จดทะเบียนในอังกฤษ) ออกเดินทางจากท่าเรือโยโกฮามา เพื่อเดินทางท่องเที่ยวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงเทศกาลตรุษจีนเป็นเวลา 16 วัน
- 1 กุมภาพันธ์ 2563 เรือ DIAMOND PRINCESS แวะเทียบเรือที่ท่าเรือนาฮะ จังหวัดโอกินาวา และได้ผ่านกระบวนการกักกันโรค
- 2 กุมภาพันธ์ 2563 เรือเดินทางกลับโยโกฮามา ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลญี่ปุ่นได้รับแจ้งเตือนจากรัฐบาลฮ่องกงว่าผู้โดยสารที่ลงจากเรือที่ฮ่องกงเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2563 มีผลตรวจโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นบวก
- 3 กุมภาพันธ์ 2563 รัฐบาลญี่ปุ่นตัดสินใจกักกันเรืออีกครั้งเมื่อเรือเทียบท่าเรือโยโกฮามาพร้อมผู้โดยสาร 2,666 คนและลูกเรือ 1,045 คน โดยเจ้าหน้าที่สถานีกักกันโยโกฮามาขึ้นเรือเพื่อการกักกันในวงเวียน
- 4 กุมภาพันธ์ 2563 ตรวจพบเชื้อโควิด-19 ใน 10 คนจาก 31 คน (ตรวจเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์)
- 5 กุมภาพันธ์ 2563 มีการใช้มาตรการกักกันโรคเพื่อขอให้ผู้โดยสารทุกคนอยู่ในห้องของตนเอง และส่งตัวผู้ป่วยยืนยันไปโรงพยาบาล

7 กุมภาพันธ์ 2563	ทีมแพทย์ของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นเริ่มภารกิจบนเรือ (เก็บตัวอย่าง ติดตามสุขภาพ การให้บริการแก่ผู้โดยสารในแต่ละวัน)
8 กุมภาพันธ์ 2563	ทีมช่วยเหลือทางการแพทย์เมื่อเกิดภัยพิบัติ (Disaster Medical Assistance Team; DMAT) และทีมช่วยเหลือจิตเวชเมื่อเกิดภัยพิบัติ (Disaster Psychiatric Assistance Team; DPAT) เริ่มภารกิจบนเรือ เพื่อให้การรักษาพยาบาลแก่ผู้โดยสารและลูกเรือ
15 กุมภาพันธ์ 2563	รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศเงื่อนไขให้ผู้โดยสารต้องผ่านการกักตัวบนเรือ - กักตัว 14 วันในห้องโดยสารของตน - มีผลการตรวจ PCR ยืนยันว่าผลเป็นลบ - เข้ารับการตรวจสุขภาพโดยแพทย์เมื่อขึ้นฝั่ง
14-17 กุมภาพันธ์ 2563	ในบรรดาผู้โดยสารที่มีความเสี่ยงสูง โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมบนเครื่อง อายุ และโรคประจำตัวของผู้โดยสาร ฯลฯ ผู้โดยสาร 55 รายที่มีผลตรวจเป็นลบถูกย้ายไปที่สถานกักกันโรคของรัฐบาล
19-22 กุมภาพันธ์ 2563	ผู้โดยสาร 970 รายที่กักตัวครบ 14 วันบนเครื่องได้กลับบ้าน ส่วนผู้โดยสาร 89 รายที่เพื่อนร่วมเดินทางมีผลตรวจเป็นบวกได้ถูกส่งตัวไปยังสถานที่กักกันโรคของรัฐบาล
27 กุมภาพันธ์ – 1 มีนาคม 2563	ลูกเรือ 240 คนที่มีผลตรวจเป็นลบถูกส่งตัวไปยังสถานที่กักกันของรัฐบาลเพื่อกักตัวต่ออีก 14 วัน
25 มีนาคม 2563	การกักกันโรคซึ่งกินเวลาประมาณสองเดือนสิ้นสุดลงหลังจากกระบวนการฆ่าเชื้อ DIAMOND PRINCESS เสร็จสิ้น

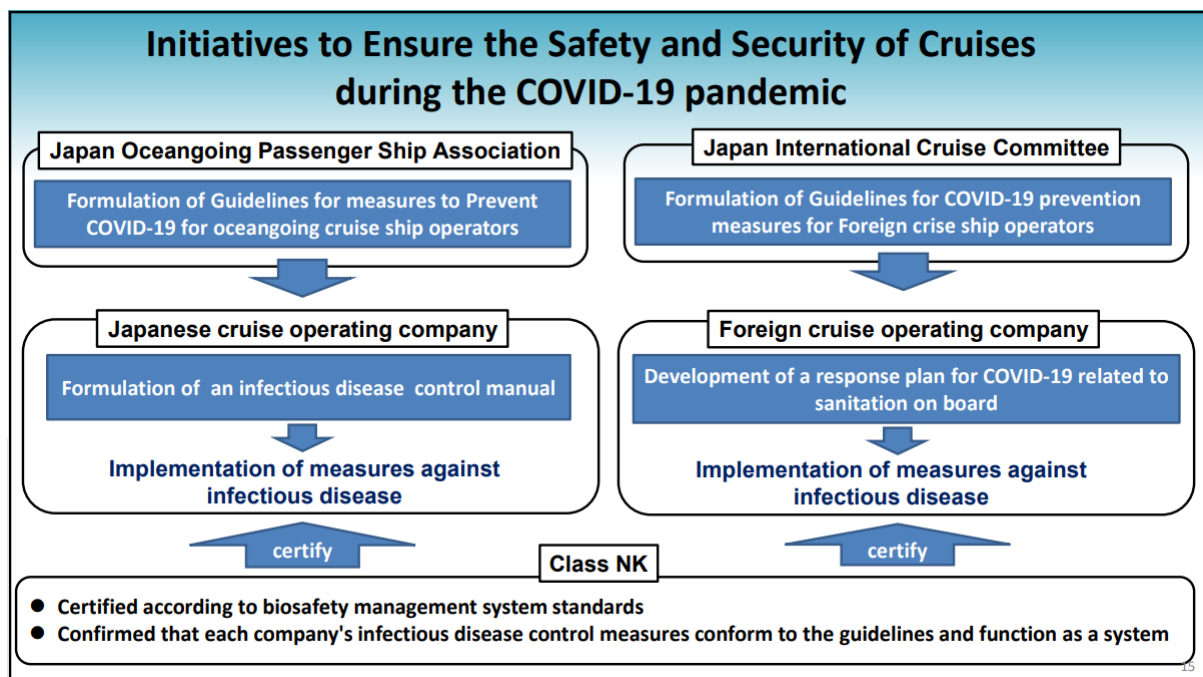
ปัญหาและอุปสรรค

- ขาดความรู้และประสบการณ์ในการรับมือ เนื่องจากไม่มีตัวอย่างเหตุการณ์นี้ที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน
- ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถรองรับคนหลายพันคนได้ในคราวเดียว
- ปัญหาความต้องการทางการแพทย์และการขาดแคลนยาของผู้โดยสารสูงอายุที่มีโรคประจำตัว
- ปัญหาทางด้านภาษาและความหลากหลายทางเชื้อชาติ
- ปัญหาด้านการจัดการน้ำเสีย
- ปัญหาด้านการติดต่อสื่อสารที่ไม่เสถียร
- ปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดจากความวิตกกังวลและความโดดเดี่ยวจากการแยกกัก
- การให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรการป้องกันการติดเชื้อและควบคุมการติดเชื้อ

ผังแสดงการประสานงานหน่วยงานต่างๆกับ สถานีกักกันโรคเมืองโยโกฮาม่า

การริเริ่มเพื่อรับรองความปลอดภัยและความมั่นคงของเรือสำราญในช่วงการระบาดใหญ่ของโควิด-19

สมาคมเรือโดยสารเดินทะเลแห่งประเทศไทย

- การกำหนดแนวปฏิบัติสำหรับมาตรการป้องกันโควิด-19 สำหรับผู้ประกอบการเรือสำราญเดินทะเล
- บริษัทประกอบกิจการเดินเรือของญี่ปุ่น
- การจัดทำคู่มือควบคุมโรคติดเชื้อ
 - การดำเนินการตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อ

คณะกรรมการเดินเรือนานาชาติของญี่ปุ่น

- การกำหนดมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับผู้ประกอบการเรือสำราญต่างประเทศ

บริษัทประกอบกิจการเดินเรือของต่างชาติ

- การพัฒนาแผนรับมือโรคโควิด-19 ที่เกี่ยวข้องกับสุขาภิบาลบนเรือ

แนวทางสำหรับมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค Covid-19 สำหรับผู้ประกอบการเรือสำราญต่างประเทศ

- นโยบายการได้รับวัคซีน
 - 95-100% ของผู้โดยสารที่มีอายุมากกว่า 18 ปี ต้องได้รับวัคซีนชุดแรก (Primary Series) 2 โดส
 - ลูกเรือทุกคนต้องได้รับวัคซีนครบ 3 โดส
- นโยบายการตรวจหาเชื้อ
 - ผู้โดยสารทุกคนที่มีอายุ 5 ปีขึ้นไปจะต้องมีเอกสารยืนยันผลการตรวจเป็นลบด้วยการตรวจ PCR หรือการทดสอบแอนติเจนเชิงคุณภาพที่ตรวจไม่เกิน 3 วันก่อนออกเดินทาง
- กระบวนการป้องกันในทางปฏิบัติ
 - การฆ่าเชื้อ การเว้นระยะห่างทางสังคม การสวมหน้ากากอนามัย
- นโยบายสุขาภิบาล
- การซ้อมรับมือและการฝึกอบรม
- มาตรการตอบสนองและการจัดการกรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
 - เมื่อพบผู้ป่วยสงสัยควรทำการตรวจ PCR หรือ antigen qualitative test หากผลการตรวจยืนยันว่าเป็นบวกควรแยกกักผู้ป่วย
 - ตรวจสอบสุขภาพผู้โดยสารและลูกเรือทุกคนและรายงานสถานีกักกัน
- การแจ้งเตือนและการตอบสนอง

การเดินเรือระหว่างประเทศอย่างปลอดภัย

- ทบทวนมาตรการควบคุมโรคติดเชื้อบนเรือสำราญ
 - การกำหนดเกณฑ์การยกเลิกการเดินทางเรือในระยะแรกของการระบาดของโรคติดเชื้อ
 - สร้างระบบติดตามสถานะโรคติดเชื้อบนเรือในเวลาปกติ เพื่อตรวจจับความผิดปกติได้ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น
 - ทบทวนแนวทางการป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรคบนเรือ
 - พัฒนามาตรฐานสากลที่เข้มงวดยิ่งขึ้น

- เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบสถานีกักกันโรค
 - อำนาจในการระงับการดำเนินกิจการเรือสำราญ
 - การบำรุงรักษาท่าเรือกักกันเรือสำราญ
 - เสริมสร้างความร่วมมือกับรัฐบาลท้องถิ่น

ภาพการดำเนินงานการกักกันโรคบนเรือสำราญ DIAMOND PRINCESS

